

הכנסת

מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

**תעריפי שכר הלימוד במשפחתונים
שבפיקוח משרד התעשייה, המסחר
והתעסוקה
– תיאור וניתוח –**

מוגש לוועדה לזכויות הילד

הכנסת, מרכז המחקר והמידע

המחלקה לפיקוח תקציבי

קריית בן-גוריון, ירושלים 91950

טל': 02 - 6408240 / 1

פקס: 02 - 6496103

www.knesset.gov.il/mmm

כתיבה: אליעזר שוורץ

אישור: עמי צדיק, מנהל המחלקה לפיקוח תקציבי

עריכה לשונית: מערכת "דברי הכנסת"

ב' חשוון תש"ע

20 באוקטובר 2009

מסמך זה נכתב במקור לבקשת חה"כ שלי יחימוביץ' והועדה לזכויות הילד לקראת דיון שיתקיים ב-16 בספטמבר 2008, בנושא תעריפי שכר הלימוד במשפחתונים שבפיקוח אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת (להלן: האגף).¹ במסמך מוצגים הנושאים האלה: תיאור פעילות האגף; הצגת תעריפי שכר הלימוד במעונות היום ובמשפחתונים בשנים האחרונות; עיקרי טענות הגורמים הנוגעים בדבר בנוגע לתעריפי שכר הלימוד במשפחתונים מול אומדן עלות הפעלתם.

1. מעונות יום ומשפחתונים – רקע²

1.1. מטרות

המטרות העיקריות של סבסוד ציבורי של מעונות יום ומשפחתונים:

- הגדלת שיעור ההשתתפות של אמהות בכוח העבודה, במטרה להביא להגדלת התוצר והרווחה החברתית ולהקטנת הפער החברתי (אשר כיום הוא מהגבוהים בקרב המדינות המפותחות);
- הגדלת שיעור הלמידה בקרב פעוטות, במטרה להגביר את השוויון ברמת החינוך בקרב תלמידי בתי-ספר. מנקודת ראות כלכלית, חינוך הוא מוצר שיש לו השפעה חיצונית חיובית; פעוט הנמצא במעון יום או במשפחתון מגיע מוכן יותר למערכת החינוך (לפי מדדים בין-לאומיים, הפער ברמת החינוך בישראל הוא מהגבוהים בקרב המדינות המפותחות³);
- יצירת מקומות עבודה נוספים למנהלות משפחתונים (בעסקים זעירים ביתיים), אשר ייתכן שחלקן אינן מצויות כיום במעגל העבודה.

בעשורים האחרונים חלו שינויים חשובים במאפייני העבודה של נשים בישראל. בשנת 1980 שיעור ההשתתפות של נשים בכוח העבודה היה כ-36% והנשים היו כ-36% מסך המועסקים במשק, ואילו בשנת 2005 שיעור ההשתתפות שלהן היה כ-50% והנשים היו כ-46% מסך המועסקים במשק. עם זאת, שיעור ההשתתפות בקרב נשים עדיין נמוך מהשיעור המקביל בקרב גברים. אחד ההסברים לפער זה הוא שנשים רבות נמנעות מלהשתתף בכוח העבודה או מעדיפות לעבוד באופן חלקי עקב הצורך לטפל בילדיהן הקטנים – בין היתר עקב העלות הגבוהה של מסגרת טיפול חוץ-ביתית ומשום שבמקרים רבים שכר הנשים נמוך יחסית, ולכן לא כדאי להן לצאת לעבוד.⁴

אחד היעדים בתחום התעסוקה שהציבו ממשלות ישראל בשנים האחרונות הוא הגדלת שיעור ההשתתפות בכוח העבודה בקרב כלל אזרחי המדינה, ובפרט בקרב נשים, ובהן אמהות לילדים קטנים. אחד הכלים המרכזיים להגדלת השתתפותן של אמהות בשוק העבודה, הוא **סבסוד מסגרות טיפול לילדים בגיל הרך**. משנות ה-70 החלו להתפתח מעונות יום, כחלק מהמגמה לעודד נשים להשתתף בכוח העבודה, ובשנות ה-90 צברו המשפחתונים תאוצה. בתחילה הפעילו בעיקר ארגוני הנשים (ויצ"ו, נעמ"ת ו"אמונה") את המסגרות הללו, וכיום רבים ממעונות היום והמשפחתונים מופעלים בשיתוף פעולה של

¹ מסמך זה מבוסס על המסמך המקורי, מלבד שינוי קל בסעיף 4 בנוגע להשוואה לשכר מינימום.

² להרחבה ראו מרכז המחקר והמידע של הכנסת, השינויים במערכת המשפחתונים של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה והשלכותיהם על המשפחתונים בטייבה ובסחינין, כתבה אתי וייסבלאי, 17 ביולי 2007.

³ ברכה קומרסקי וזמירה מברך, אוריינות קריאה, מתמטיקה ומדעים: מחקר PISA 2002, בית-הספר לחינוך של אוניברסיטת בר-אילן, דצמבר 2004.

⁴ להרחבה בנושא כלי מדיניות אפשריים לשילוב אמהות בשוק העבודה, ראו מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 156) (זיכוי ומענק בעד טיפול בילדים), התשס"ז-2007, ניתוח כלכלי, כתב אליעזר שוורץ, 6 ביוני 2007.

משרד התמ"ת והארגונים. מעונות היום מוקמים בדרך כלל ביוזמתם של הארגונים, ואילו פתיחת המשפחתונים נעשית ביוזמת משרד התמ"ת והרשויות המקומיות, בהתאם לביקוש ולמגבלות התקציב.

סקירה בין-לאומית⁵ מלמדת שיש מתאם חיובי בין היקף ההשתתפות הממשלתית בסבסוד ישיר של מעונות יום ציבוריים לילדים בני 0–3 ובין שיעורי הלמידה. במדינות סקנדינביה, בבלגיה ובצרפת שיעור מסגרות הטיפול הממשלתיות לגיל הרך גדול יחסית, ושיעורי הלמידה במדינות אלו גבוהים באופן יחסי. ניתן לומר שהשקעה ממשלתית זו מביאה לחינוך שוויוני יותר בשלב החינוך היסודי ולשיעור השתתפות גבוה יותר של אמהות בכוח העבודה.

1.2. תפעול

האחריות למסגרות החינוך לגיל הרך ולפיקוח עליהן נתונה מאז שנת 2003 בידי האגף למעונות יום ומשפחתונים לגיל הרך במשרד התמ"ת, לפי **חוק הפיקוח על מעונות, התשכ"ה-1965**. האגף מופקד על הפעלת מסגרות של חינוך וטיפול לילדים שגילים שישה חודשים עד שלוש שנים (ובחלק מהמקרים עד גיל שלוש שנים וחצי). במעונות ובמשפחתונים מטופלים ילדי אמהות עובדות וילדי רווחה (על-פי ההגדרות המקובלות במשרד התמ"ת ובמשרד הרווחה והשירותים החברתיים). את ילדי האמהות העובדות רושמים ההורים למעון או למשפחתון המוכרים על-ידי המשרד בהליך הרישום הרגיל. ילדי הרווחה הם ילדים בסיכון שמחלקות הרווחה ברשויות המקומיות מפנות לטיפול במעונות ובמשפחתונים על-פי **חוק פעוטות בסיכון (הזכות למעון יום), התש"ס-2000**.⁶

המשפחתונים שהמשרד מכיר בהם הם מסגרות טיפוליות הפועלות בביתה של מטפלת מוסמכת. בכל משפחתון עד חמישה ילדים בני שישה חודשים עד שלוש שנים. כל משפחתון מחויב לעמוד ברשימה של תקנים הנוגעים לטיפול הפיזי בילדים, לבריאות ולבטיחות, לריהוט, למרחב בבית, למרחב בחצר (אם יש), למשחקים ולציוד.⁷

על המשפחתונים המוכרים מפקחות רכזות משפחתונים, שהן עובדות הרשות המקומית. הרכזות אחראיות לתפקודם התקין של המשפחתונים, ובכלל זה לגיוס המטפלות ולהכשרתן, לפיקוח על המשפחתונים, להדרכת המטפלות ולהרשמה ולשיבוץ של הילדים. שכר המטפלות משולם מתשלומי ההורים, ועליהם נוספת השתתפות הממשלה בתשלומי ההורים, המועברת למטפלות באמצעות הרשות המקומית. הרשות מקבלת מן המשרד תקציב לתקנים של רכזות משפחתונים על-פי מפתח של משרה אחת לכל 28 משפחתונים.

כל המשפחתונים הם בבעלות פרטית, והמטפלות רשומות כבעלות עסק זעיר (עצמאיות). ההחלטה אם להירשם כ**משפחתון מוכר** תלויה במטפלת בלבד. משפחתון מוכר מחויב לתנאים שהמשרד מציב. בתמורה זוכות המטפלות להדרכה ולהשתלמויות מטעם רכזות המשפחתונים ולשיבוץ ילדים במשפחתון. כמו כן, כאמור, משרד התמ"ת ומשרד הרווחה והשירותים החברתיים משתתפים בתשלומי ההורים בהיקף שנקבע בתקנות. השתתפות המשרדים מועברת למשפחתון באמצעות הרשויות המקומיות. הרשויות המקומיות מממנות 25% מתשלומי משרד הרווחה והשירותים החברתיים למטפלות.⁸

⁵ אסנת פיקטלברג-ברמץ, משרד התמ"ת, מינהל תכנון, מחקר וכלכלה, סיוע ממשלתי למימון שירותי טיפול בילדים בגיל הרך – מה עושות מדינות אחרות?, יוני 2006.

⁶ אסנת פיקטלברג-ברמץ, משרד התמ"ת, מינהל תכנון, מחקר וכלכלה, הסדרים לטיפול בילדים בגיל הרך, דצמבר 2004.
⁷ משרד התמ"ת, אוגדן נהלים להפעלת משפחתונים, באתר האינטרנט של המשרד: www.moital.gov.il, תאריך כניסה: 28 ביוני 2007.

⁸ אסנת פיקטלברג-ברמץ, משרד התמ"ת, מינהל תכנון, מחקר וכלכלה, הסדרים לטיפול בילדים בגיל הרך, דצמבר 2004.

באחריות האגף פועלים כיום כ-1,600 מעונות יום וכ-3,000 משפחתונים מוכרים, שלומדים בהם כ-91,000 ילדים – מתוכם כ-79,000 ילדים לאמהות עובדות וכ-12,000 ילדי רווחה. נוסף על כך, באחריות האגף פועלים כ-450 צהרונים, שבהם כ-4,000 ילדים.⁹ כ-80% מהורי הילדים הנמצאים במעונות היום ובמשפחתונים המפוקחים על-ידי האגף זוכים לסבסוד בשכר הלימוד. השתתפות המדינה בשכר הלימוד היא בשיעור של כ-54% במוצק, ורוב תקציב האגף מופנה להשתתפות זו. לוח 1 להלן מפרט את תקציב האגף בשנים האחרונות.

לוח 1. תקציב האגף בשנים האחרונות (במיליוני ש"ח)¹⁰

2008	2007	2006	2005	2004	
562.2	476.9	407.1	336.7		תקציב מקורי
	510.9	454.8	365.5	331.5	תקציב מאושר
	494.8	434.0	349.0	327.5	ביצוע

מהנתונים שבלוח 1 על השנים האחרונות עולים הממצאים האלה:

- חלה עלייה ניכרת בבסיס התקציב המיועד לפעילות האגף – עלייה בשיעור מצטבר של יותר מ-50% – בעקבות כמה החלטות ממשלה שהתקבלו בנושא;
- בכל שנה התווסף תקציב לפעילות האגף עקב תנאים שנוצרו במהלך השנה, כמו רישום ילדים בפועל מעל המצופה וקביעת שיעור הסבסוד בפועל.

בהחלטת ממשלה מס' 3689 מ-5 ביוני 2005 נקבע בין היתר כי יוגדל בסיס תקציב האגף למעונות יום ומשפחתונים ב-50 מיליון ש"ח בכל אחת משנות הלימוד האלה: התשס"ו, התשס"ז והתשס"ח. החלטה נוספת שהתקבלה בנושא היא החלטה מס' 1134 מ-4 בפברואר 2007, שבה הוחלט להגדיל את תקציב האגף ב-67 מיליון ש"ח בכל אחת מהשנים התשס"ח, התשס"ט והתש"ע, במסגרת תוכנית השוברים (ואוצ'רים), שתביא להרחבת היצע המסגרות המסובסדות. לטענת האגף, יישום החלטה זו כפוף לעיגון בחקיקה של הפיקוח על המסגרות החינוכיות. כיוון שהשינוי הנדרש בחקיקה טרם נעשה, יישום החלטה זו נדחה בשנה הקודמת במסגרת חוק ההסדרים, וגם השנה החליטה הממשלה על דחיית החלטה זו (ההצעה טרם הונחה על שולחן הכנסת). נציין שמדובר בדחייה של תוספת של 51 מיליון ש"ח, שכן התוספת שנקבעה למימון צהרונים לילדי אמהות עובדות לא נפגעה, ובהצעת התקציב לשנת הכספים 2009 נוספו 16 מיליון ש"ח למטרה זו.¹¹

על-פי תוכנית העבודה של משרד התמ"ת לשנת הכספים 2009 יש כוונה להמשיך וליישם את החלטות הממשלה בנושא, ולפיכך יוקמו 30 מעונות יום ו-450 משפחתונים נוספים, בעלות של יותר מ-50 מיליון

⁹ על-פי מצגת של שר התמ"ת, המופיעה באתר האינטרנט של משרד התמ"ת: <http://www.moit.gov.il/NR/exeres/829E7F03-DBD1-46E2-89EE-BEAB86281C7E.htm?guid={F77CDC31-8203-4772-9B08-859759E5C206}>, תאריך כניסה: 1 בספטמבר 2008.

¹⁰ תקציב האגף מעוגן בתקציב משרד התמ"ת בתחום פעולה "האגף לתעסוקת נשים" (מס' סעיף 14-36). הנתונים על התקציב המאושר וביצוע התקציב לקוחים מדוח ביצוע תקציב המדינה, המפורסם על-ידי החשב הכללי בסוף כל שנת כספים; נתוני התקציב המקורי מתבססים על המופיע באתר האינטרנט של משרד האוצר.

¹¹ נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 14 בספטמבר 2008.

ש"ח. נוסף על כך, יש כוונה להמשיך ולהרחיב את היצע מעונות היום והמשפחתונים ולקלוט ילדים נוספים במסגרות המסובסדות, בכפוף לתוספת תקציבית שתיתן לאגף.¹²

2. שכר הלימוד במעונות היום ובמשפחתונים

בכל שנה, לקראת תחילת שנת הלימודים, מפרסם משרד התמ"ת את תעריפי שכר הלימוד המרביים במעונות היום ובמשפחתונים המוכרים. שכר הלימוד במעונות היום נקבע על-פי "מודל המעונות" – מודל המביא בחשבון את עלויות ההפעלה של מעון היום (למשל שכר לעובדים וכלכלה), ועדכונו נקבע על-ידי ועדת מחירים משותפת למשרד התמ"ת ולמשרד האוצר, המתכנסת בדרך כלל לקראת תחילת שנת הלימודים. עדכון שכר הלימוד במעונות היום נעשה על-פי השינויים שחלו במדדים המשקפים את הרכב שכר הלימוד ועל-פי שינויים נוספים שחלו במהלך השנה שיש להם השפעה על עלויות ההפעלה של המעונות (כגון שינויים בשכר). **נכון להיום, אין מודל המביא בחשבון את עלויות ההפעלה של משפחתון, ושכר הלימוד במשפחתונים מתבסס על תעריף היסטורי, שנקבע לפני שנים רבות.**¹³ תעריף זה מתעדכן במידת הצורך על-פי העדכון שנקבע לשכר הלימוד במעונות היום, בניכוי מרכיבים שאינם רלוונטיים למשפחתונים.

לשכר הלימוד במעונות ובמשפחתונים יש שני תעריפים, תעריף לילד ותעריף לתינוק. תינוק הוא מי שטרם מלאו לו 15 חודשים, וילד הוא מי שעבר גיל זה. בשנת הלימודים תשס"ח, כשליש מהלומדים במעונות היום ובמשפחתונים היו תינוקות, והיתר היו ילדים.¹⁴ לוח 2 להלן מפרט את תעריפי שכר הלימוד במעונות היום ובמשפחתונים בשנים האחרונות:

לוח 2. שכר הלימוד במעונות היום ובמשפחתונים בשנים תשס"ו–תשס"ח (תעריף חודשי בש"ח)¹⁵

מעונות יום				משפחתונים				
ילד	שינוי	תינוק	שינוי	ילד	שינוי	תינוק	שינוי	תשס"ז
1,274		1,673		1,357		1,412		
1,331	4.5%	1,748	4.5%	1,382	1.8%	1,438	1.8%	תשס"ח
1,331	0%	1,748	0%	1,382	0%	1,438	0%	תשס"ט

מהנתונים שבלוח 2 עולים הממצאים האלה:

- שכר הלימוד במעונות היום ובמשפחתונים לא עודכן לקראת שנת הלימודים תשס"ט והוא נשאר כפי שהיה בשנה הקודמת;¹⁶

¹² על-פי מצגת של שר התמ"ת המופיעה באתר משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה (ראו לעיל, הערה 8), וכן על-פי דבריה של נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 14 בספטמבר 2008.

¹³ על-פי הנמסר מהאגף, שכר הלימוד במשפחתונים נקבע בעבר בפסיקת בית-משפט, בעקבות עתירה שהוגשה בנושא. שכר הלימוד נקבע על בסיס שכר הלימוד שנקבע אז לגבי מעונות יום, בניכוי כמה מרכיבים, ומאז הוא מתעדכן על-פי החלטת ועדת המחירים, כפי שפורט; תמר אלמוג, מנהלת אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 13 באוגוסט 2008.

¹⁴ נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 26 באוגוסט 2008.

¹⁵ תעריפי המעונות המוצגים בלוח 1 מתייחסים לתעריף החודשי המרבי במעונות יום המסווגים כמלכ"ר ויש להם הסדר הפעלה עם משרד התמ"ת. בנוגע לתעריפי המשפחתונים אין הפרדה בין משפחתונים הכלולים בהסדר ובין משפחתונים שאינם כלולים בו. המחירים המוצגים בלוח זה כוללים מע"מ.

¹⁶ ההחלטה שלא לעדכן את שכר הלימוד השנה התקבלה על-ידי ועדת המחירים, לאחר בחינת השינויים שחלו במדדים בשנה האחרונה. לדברי תמר אלמוג, בדיקת המדדים הראתה שאין מקום לעדכון שכר הלימוד (וייתכן שחלה ירידה קטנה ברמת

- שכר הלימוד לתינוק במעון גבוה ב-417 ש"ח משכר הלימוד לילד במעון. פער זה נובע מההבדל בתשומות, שכן לטיפול בתינוקות נדרש צוות גדול יותר מהצוות הנדרש לטיפול בילדים;¹⁷
- שכר הלימוד לתינוק במעון גבוה ב-310 ש"ח (בשנים תשס"ח-תשס"ט) משכר הלימוד לתינוק במשפחתון, שכן במשפחתון יש בדרך כלל רק מטפלת אחת ואין הבדל של ממש בתשומות בגין הרכב השוהים בו – תינוקות או ילדים. עם זאת, שכר הלימוד לתינוק במשפחתון גבוה משכר הלימוד לילד ב-56 ש"ח;
- עדכון שכר הלימוד במשפחתונים בשנים תשס"ז-תשס"ח היה בשיעור נמוך יותר מהעדכון המקביל של שכר הלימוד במעונות. לטענת ועדת המחירים, הסיבה להבדל זה היא בעיקר ששכר הלימוד במעונות עודכן בין השאר עקב הקטנת סבסודו על-ידי הארגונים המפעילים את המעונות, ושינוי זה אינו רלוונטי למשפחתונים.¹⁸

3. ניתוח ההכנסות והוצאות של המשפחתונים

המשפחתונים מתפקדים כעסק עצמאי והמטפלות הן עצמאיות ולא שכירות. הכנסות המשפחתון הן משכר הלימוד כפי שקבע אותו משרד התמ"ת, והוצאות המשפחתון הן בין היתר על כלכלה, על תפעול ועל ציוד. שכרן של המטפלות במשפחתונים הוא למעשה ההפרש בין ההכנסות להוצאות, **כך שעלייה בהוצאות ההפעלה ללא עלייה מקבילה בשכר הלימוד היא על חשבון שכרן של המטפלות**. נציין שעל-פי הוראות מס הכנסה, 37% מהכנסות המשפחתונים הן לכיסוי הוצאות ו-63% הן שכר טרחה.¹⁹ לאחרונה נשמעו טענות מצד מטפלות רבות על השחיקה בהכנסותיהן. לדבריהן, ההתייקרויות במחיריהם של מגוון מוצרים ולצדן הסטנדרטים החדשים בנושאי בטיחות והדרכה שקבע משרד התמ"ת, שעמידה בהן כרוכה בעלות כספית, לא באו לידי ביטוי בשכר הלימוד, ובפועל הן משתכרות פחות מבעבר.²⁰

מרכז המחקר והמידע נתבקש לבחון את עלויות הפעלתם של המשפחתונים בהשוואה להכנסותיהם משכר לימוד.

3.1 הכנסות המשפחתון

שכר הלימוד החודשי במשפחתון לילד הוא 1,382 ש"ח ואילו שכר הלימוד החודשי לתינוק הוא 1,438 ש"ח. כיוון שבכל משפחתון יש חמישה ילדים, הרי שההכנסות החודשיות של משפחתון הן בין 6,910 ש"ח (חמישה ילדים) ל-7,190 ש"ח (חמישה תינוקות). מכיוון שברוב המקרים יש שילוב בין ילדים לתינוקות, מקובל לחשב את הכנסות המשפחתון על-פי הרכב של שלושה ילדים ושני תינוקות, שמשמעו הכנסות של 7,022 ש"ח. על-פי ההוראות של מס הכנסה שהוזכרו לעיל, סכום זה אמור להתפלג באופן הזה: 2,598 ש"ח בגין הוצאות ו-4,424 ש"ח – הכנסת המטפלת.

¹⁷ המחירים, ולכן הוחלט להשאיר את שכר הלימוד כפי שהיה בשנה הקודמת; תמר אלמוג, מנהלת אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 13 באוגוסט 2008.

¹⁸ לדוגמה, על-פי הנחיות משרד התמ"ת, לטיפול ב-15 תינוקות נדרשות 2.3 מטפלות, אך מספר זה של מטפלות יכול לטפל ב-22 ילדים. נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 1 בספטמבר 2008.

¹⁹ על-פי המופיע בהחלטת ועדת המחירים מיום 30 ביולי 2007.

²⁰ נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 1 בספטמבר 2008; הרשות לעסקים קטנים ובינוניים בישראל, החינוך הפרטי לגיל הרך – הקמת משפחתונים ופעוטונים. "שכר טרחה" – לפי הוראות מס הכנסה, הכוונה לשכרה של המטפלת.

²⁰ פרוטוקול ישיבת ועדת העבודה, הרווחה והבריאות בנושא "הצעה לסדר-היום (דיון מהיר): פגיעה במשפחתונים", הצעת חה"כ שלי יחימוביץ, 7 בינואר 2008. נציין כי לדברי חלק מהמטפלות ששוחחנו אתן, סכום ההוצאות כיום הוא כ-47% מכלל ההכנסות, לעומת ההכרה של מס הכנסה ב-37% מההכנסות כעלויות תפעול. משמעותו של שינוי זה הוא שחיקה בשכרן של המטפלות.

3.2. עלויות ההפעלה של משפחתון

בעת חישוב עלויות ההפעלה של משפחתון, יש להביא בחשבון כמה מרכיבי עלות, לרבות כלכלה לילדים; בלאי ציוד (משחקים, ספרים) וציוד מתכלה (צבעים, ניירות בריסטולים וכדומה); תפעול המשפחתון (שכ"ד, חשמל, מים, ארנונה וכדומה); אירועים ומסיבות; תשלומים נוספים (דמי הדרכה, ביטוח צד ג' ועוד).

לפני שנציג את העלויות, נציין שבבדיקת רכיבי ההוצאה נתקלנו בכמה בעיות שיכולות להשפיע על התחשיב, ולכן **אין לראות בתחשיב שיוצג להלן תחשיב מחייב, אלא אומדן ראשוני, המצריך בדיקה מקיפה יותר בקרב מדגם מייצג של משפחתונים**. נתייחס בקצרה לחלק מהבעיות שנתקלנו בהן בעת הכנת התחשיב:

- המשפחתון פועל בביתה של המטפלת, ועל כן במקרים רבים קניית המוצרים והכנת המזון לילדים נעשות כחלק מהניהול השוטף של משק-הבית. התוצאה היא שלעיתים קשה לבדוד את ההוצאות בגין המשפחתון בלבד. כמו כן, יש לברר ולקבוע כיצד יש לחשב, אם בכלל, את עלויות השימוש בבית המטפלת, בעיקר בנוגע לשכ"ד, לארנונה ולתחזוקה, שכן המשפחתון מתנהל במקביל למשק-הבית;
- לגבי חלק גדול מרכיבי ההוצאה אין דרישות ברורות לפי תקן מחייב, כך שיתכן שיהיו הבדלים גדולים בין הסכומים שיוציאו המטפלות בגינם. לדוגמה, אומנם יש תפריטים מומלצים להזנת הילדים, אך כיוון שהמטפלת היא המרכיבה את התפריט בפועל, ההוצאות על מזון משתנות ממשפחתון למשפחתון. גם בנוגע לקיום מסיבות ואירועים אין הגדרה של מספר המסיבות הנדרש בשנה, וכן אין הגדרה של ההוצאה על מתנות;
- כיוון שטווח הגילאים של הילדים בכל משפחתון שונה, הוצאות הכלכלה וההפעלה החינוכית (יצירה, ספרים וכדומה) משתנות ממשפחתון למשפחתון;
- המשפחתונים פרוסים ברחבי הארץ, כך שיתכן שיהיו הבדלים גדולים ביניהם מבחינת העלויות, הן בגין מוצרי המזון ויצירה והן בגין רכיבים נוספים (ארנונה, שכ"ד, וכדומה).

ואכן, בשיחות שקיימנו עם כמה מנהלות משפחתונים לא קיבלנו תשובות אחידות לגבי הוצאותיהן.²¹ עם זאת, כיוון שיש צורך בהגדרת עלות אחידה, נתייחס לנתונים הממוצעים, בדומה לנתונים המשמשים כיום לבניית "מודל המעונות".

כלכלה לילדים

בכל יום מוגשות לילדי המשפחתון ארוחת בוקר, ארוחת צהריים וארוחת ביניים. כאמור, גיל הילדים במשפחתון אינו אחיד, והתפריט התזונתי המומלץ לילד משתנה בהתאם לגילו. כיוון שרוב הילדים במשפחתונים נמצאים בטווח הגילאים של שנה עד שלוש שנים, ליצירת התחשיב המוצג להלן השתמשנו בתפריט המומלץ לטווח גילאים זה על-ידי משרד הבריאות.²² על בסיס התפריט התזונתי המומלץ הרכבנו תפריט יומי למשפחתון, ועל-פיו תמחרנו את עלות הכלכלה לילד בחודש.²³

²¹ בעת הכנת המסמך שוחחנו עם כמה מנהלות משפחתונים, אך כיוון שחלקן ביקשו להישאר בעילום שם לא נציין את שמותיהן.

²² שירותי המזון והתזונה – שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות, לאכול ולגדול, תדריך להזנת תינוקות פעוטות וילדים במסגרות חינוכיות מגיל 3 חודשים עד גיל 5 שנים, ספטמבר 2006. ראו אתר האינטרנט של משרד הבריאות: <http://www.health.gov.il/Download/pages/eatandgrow.pdf>, תאריך כניסה: 2 בספטמבר 2008.

²³ בדיקת מחירי מוצרי המזון נעשתה על-פי אתר השוואת המחירים: <http://www.pricesal.co.il>, תאריך כניסה: 28 באוגוסט 2008. המחירים שעליהם התבססו הם המחירים שצינו ארבע רשתות מזון גדולות בחולון ובירושלים. נציין שיתכן שבחלק מהמשפחתונים עלויות המזון גבוהות יותר עקב הצורך ברכישת מוצרים בכשרות מהודרת.

על-פי התחשיב שערכנו, עלות הכלכלה למשפחתון ליום היא כ-40 ש"ח, דהיינו כ-8 ש"ח לילד. על-פי חישוב של 22 ימי לימודים בממוצע בחודש,²⁴ העלות החודשית היא כ-850 ש"ח, דהיינו כ-170 ש"ח לילד. נציין שבעלות זו לא נכלל הזמן הנדרש להכנת המזון, וכן לא נכללת עלות התוספות הנדרשות להכנת המזון (תבלינים, שמן וכו').

בהינתן עלויות אלו, ובכפוף להסתייגויות שהצגנו, הרי שעלות הכלכלה החודשית לילד אינה עולה על 200 ש"ח לילד, דהיינו עד 1,000 ש"ח למשפחתון.

לוח 3 להלן מפרט את אומדני האגף, המטפלות ומרכז המחקר והמידע להוצאה ממוצעת חודשית עבור כלכלת ילדים במשפחתון.

לוח 3 – אומדנים להוצאה ממוצעת חודשית עבור כלכלת ילדים במשפחתון

מקור	עלות כלכלה משפחתון בחודש (בש"ח)
אומדן האגף	550
אומדן הממ"מ	1,000
אומדן המטפלות	1,500

ציוד קבוע ומתכלה

בכל משפחתון יש ציוד קבוע ומתכלה לצורך הטיפול בילדים. הציוד הקבוע הוא מיטות (או מזרונים), כיסאות, צעצועים, ספרים ועוד. מעבר לעלויות הרכישה של הציוד הבסיסי בעת הקמת המשפחתון (עלויות אלו ממומנות בחלקן על-ידי הרשות המקומית), יש צורך בהחלפת פריטים אחדים מעת לעת. הציוד המתכלה הוא דפים, צבעים וכדומה, שנעשה בהם שימוש שוטף במסגרת הפעילויות במשפחתון.

מתחשיבים שהגישו כמה מהמטפלות במשפחתונים לאגף עולה כי להערכתן עלות בלאי הציוד וחידוש הציוד המתכלה היא 200–250 ש"ח בחודש. ואולם, משיחה שקיימנו עם מטפלות אחרות עולה כי העלות החודשית שלהן בתחום זה נמוכה יותר. ללא בדיקה מקיפה במשפחתונים רבים, קשה לקבוע מהי העלות החודשית בגין בלאי ציוד קבוע ורכישת ציוד מתכלה. **לצורך האומדן אנו מעריכים שמדובר בהוצאה חודשית של 200 ש"ח.**

תפעול המשפחתון

עלויות התפעול מורכבות מהוצאות אחזקה (ארנונה, חשמל, גז וכדומה) ומהוצאות דיור (שכ"ד אלטרנטיבי בגין חדר נוסף), כמפורט להלן.

הוצאות אחזקה

על-פי הנהלים שנקבעו במשרד התמ"ת, בהפעלת משפחתון בבית יש להקצות למסגרת זו לפחות חדר אחד בגודל 12 מ"ר. מבירור שערכנו עם כמה מטפלות עולה כי במקרים רבים המשפחתון פועל ביותר מחדר אחד בבית. נוסף על השימוש בחדר, הפעלת המשפחתון כרוכה בצריכת חשמל, מים, גז, טלפון וכדומה. כיוון שהוצאות אלו נכללות בהוצאות משק-הבית על שירותים אלו, ואין חלוקה ברורה בין הוצאות המשפחתון להוצאות השוטפות של משק-הבית, יש לבחון כיצד לחשב עלויות אלו עבור המשפחתון בלבד.

²⁴ אומנם בחלק מהמשפחתונים נמצאים הילדים שישה ימים בשבוע, אך בשנת הלימודים הקרובה רבים מהמשפחתונים עוברים לחמישה ימי לימודים בשבוע. במשפחתון שוהים בו שישה ימים בשבוע יש צורך בהזנה גם ביום שישי, אולם מדובר ביום קצר.

אפשר לחשב עלויות אלו באמצעות נתוני סקר הוצאות משקי-בית שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.²⁵ בסקר זה יש שתי קטגוריות בתחום הדיור: **דיור; אחזקת הדירה ומשק-הבית**. בסעיף **הדיור** נכללות ההוצאות בגין שכר דירה או ערך שכר דירה, מסים ממשלתיים, צריכת שירותי דיור והוצאות דיור אחרות. בסעיף **אחזקת הדירה ומשק-הבית** נכללות ההוצאות האלה: מים, חשמל, גז, אחזקה ושיפור של הבית, מסים עירוניים והוצאות נוספות. על-פי נתוני סקר הוצאות משקי-בית לשנת 2007, ההוצאה על דיור הסתכמה ב-2,582 ש"ח בחודש, וההוצאה על אחזקת הדירה הסתכמה ב-1,174 ש"ח בחודש.²⁶

רוב סעיפי ההוצאה בגין **אחזקת הדירה** רלוונטיים לתפעול המשפחתון, ולכן מאחר שבמשק-בית ממוצע יש בין שלושה לארבעה חדרים, הרי שעלות האחזקה החודשית בגין חדר אחד מסתכמת בכ-335 ש"ח בממוצע (אם כי יש לציין שהעלות השולית של חדר נוסף נמוכה יותר).

הוצאות דיור

בהתייחס **להוצאות דיור**, יש לבחון אם נכון להכליל הוצאות אלו בהוצאות התפעול של המשפחתון, שכן הן הוצאות קבועות של משק-הבית. לטענת האגף, אחד התנאים להקמת משפחתון הוא הקצאת חדר עבורו, וממילא החדר המשמש את המשפחתון קיים ואינו כרוך בהוצאות דיור נוספות.²⁷ נוסף על כך, בחלק מהמקרים החדר משמש את משק-הבית לצרכים אחרים שלא בשעות הפעילות של המשפחתון.

מנגד, המטפלות טוענות שהשימוש בדירתן עבור המשפחתון כרוך בעלות אלטרנטיבית, שכן אלמלא הפעלת המשפחתון ייתכן שהיו מתגוררות בבית קטן יותר או משתמשות בחדר באופן אחר. לדעתנו, בתחשיב כלכלי יש להביא בחשבון גם עלויות אלטרנטיביות, ולכן יש להביא בחשבון לפחות חלק **מהוצאות הדיור**. על-פי נתוני משרד הבינוי והשיכון, התוספת השולית הממוצעת בשכר דירה חודשי בגין תוספת חדר (מעבר מדירת שלושה חדרים לדירת ארבעה חדרים) מסתכמת בכ-650 ש"ח בחודש.²⁸ נביא בחשבון כשני-שלישים מסכום זה, כלומר כ-435 ש"ח.

לפי האומדן שלנו, עלויות תפעול המשפחתון מורכבות מהוצאות אחזקת דירה בסך של כ-335 ש"ח, ומהוצאות דיור בסך של כ-435 ש"ח, ובסה"כ הוצאות תפעול של כ-770 ש"ח בחודש.

אירועים ומסיבות

אין הנחיות ברורות של האגף לגבי האירועים והמסיבות במשפחתון, ולכן אין באפשרותנו לאמוד עלות זו באופן מבוסס. מבירור שערכנו עם כמה מטפלות עולה כי בכל שנה נערכים במשפחתונים כמה אירועים ומסיבות לכבוד חגים, ימי הולדת וסוף השנה. במסיבות ניתן כיבוד ובחלק מהמקרים ניתנות אף מתנות לילדים (ימי הולדת) ולהורים (סוף שנה). בהנחה שכל ילד מקבל מתנה ליום ההולדת ושההורים והילדים מקבלים מתנה בסוף השנה (אלבום תמונות וכדומה), סביר להניח שהעלות השנתית בגין כל ילד מסתכמת בכ-150 ש"ח, דהיינו עלות שנתית של עד 750 ש"ח ועלות חודשית של עד 63 ש"ח.

²⁵ אתר האינטרנט של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, http://www1.cbs.gov.il/reader/?MIval=cw_usr_view_SHTML&ID=313, תאריך כניסה: 2 בספטמבר 2008.

²⁶ יפית אלפנדרי, ראש תחום צריכה וכספים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיחת טלפון, 3 בספטמבר 2008.

²⁷ נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, דוא"ל, 25 ביוני 2008.

²⁸ משרד הבינוי והשיכון, סקר מחירים ממוצעים של שכר דירה פרטי לפי גודל ואזור, באתר האינטרנט: www.moch.gov.il/NR/rdonlyres/B41F0097-EBA5-4262-A8BA-A89F0A6CB3FD/0/B5.xls, תאריך כניסה: 3 בספטמבר 2008.

תשלומים נוספים

נוסף על עלויות הכלכלה והתפעול השוטף של המשפחתון, המטפלות במשפחתונים נדרשות להוציא הוצאות נוספות בכל שנה.

תשלום ביטוח צד ג' – בעבר ביטוח הילדים נעשה על-ידי הרשות המקומית, וכיום המטפלות נדרשות לדאוג לביטוח. מנתונים שמסרו לנו מטפלות, בשנת הלימודים האחרונה עלות הביטוח הייתה כ-700 ש"ח לשנה עבור חמישה ילדים, והשנה צפוי שהתעריף יגדל בשיעור ניכר. בהנחה שהביטוח השנתי יעלה בכ-150 ש"ח, הרי שהעלות החודשית מסתכמת בכ-70 ש"ח.

דמי הדרכה – המטפלות במשפחתונים נדרשות לשלם בכל שנה דמי הדרכה בגין ההשתלמויות שהן משתתפות בהן במהלך השנה. בעבר הסתכמו דמי ההדרכה ב-240 ש"ח בשנה, ולדברי המטפלות לאחרונה הועלה התעריף ל-600 ש"ח בשנה, דהיינו 50 ש"ח בחודש.

עלויות בגין יישום הסטנדרטים החדשים – בשנה האחרונה פרסם משרד התמ"ת הנחיות חדשות לגבי הסטנדרטים הבטיחותיים הנדרשים במשפחתונים. בין היתר, המטפלות נדרשות להתקין לחצני מצוקה, מטפי כיבוי ועוד. להערכת המטפלות עלות זו מסתכמת בכ-250 ש"ח בחודש. יש לקבל אומדן זה בהסתייגות, שכן ייתכן שחלק מהעלות היא חד-פעמית, כי מדובר בהתקנת אמצעי בטיחות ולא בהוצאה חודשית קבועה, למעט בלאי טבעי.

3.3. סיכום הוצאות המשפחתון

בתחשיב שהוצג לעיל ניסינו לאמוד את העלות החודשית של הפעלת משפחתון. בנוגע לחלק מהעלויות לא היו בידינו הנתונים הנדרשים לחישוב ההוצאה בפועל, ובנוגע לעלויות אחרות מדובר בהערכה על בסיס מודל שבנינו. בלוח 4 להלן מפורט אומדן העלות של מרכז המחקר והמידע בהשוואה לאומדן העלות של המטפלות (אין בידינו מרכיבי העלות של האגף למעונות יום ולמשפחתונים במשרד התמ"ת).

לוח 4. אומדן עלות חודשית להפעלת משפחתון (בש"ח)

סוג ההוצאה	עלות לפי הממ"מ	עלות לפי המטפלות ²⁹
כלכלה	1,000	1,500
ציוד	200	550
תפעול	770	2,800
אירועים	63	150
תשלומים נוספים	370	³⁰ 300
סך הכול	2,403	5,300

מהלוח שלעיל עולה כי בחלק מהסעיפים יש פערים ניכרים בין האומדנים, כגון סעיף הוצאות התפעול. יש לציין שבחלק מהסעיפים יש הבדלים בנוגע להגדרת ההוצאות. לדוגמה, בסעיף הוצאות התפעול באומדן מרכז המחקר והמידע נכללות הוצאות אחזקה ודיר, ואילו לפי אומדן המטפלות נכללים בו גם תשלומי ביטוח והפרשה לביטוח לאומי.

²⁹ תחשיב של המטפלות שהועבר לאגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, 4 באוגוסט 2008.

³⁰ הוצאה זו כוללת דמי הדרכה בסך 50 ש"ח בחודש ועמידה בסטנדרטים חדשים בסך 250 ש"ח בחודש.

4. הכנסה ממוצעת של מטפלת במשפחתון

המטפלות במשפחתונים הן עצמאיות והכנסתן ברוטו היא ההפרש בין ההכנסות משכר הלימוד שמתקבל ובין הוצאות הנדרשות להפעלת המשפחתון על-פי הנהלים. שכר הלימוד שהמטפלות יכולות לגבות נקבע על-ידי משרדי התמ"ת והאוצר, כך שהכנסתן נגזרת למעשה מקביעת שכר הלימוד. כמו כן, יש להביא בחשבון שעליהן לשלם **דמי ביטוח לאומי ודמי בריאות** בכל חודש.

בבואנו לבחון את שכר המטפלות במשפחתונים, יש להביא בחשבון כמה מרכיבים:

- מספר שעות העבודה השבועיות;
- תוספות סוציאליות;
- הפרשה למסים (אם יש) ולביטוח לאומי;
- שכר מינימום לעובדים שכירים כרצפת שכר;
- שכר מטפלת מוסמכת במעונות יום.

לוח 5 להלן מפרט את אומדן ההכנסות וההוצאות של המשפחתון ואת ההכנסה של המטפלת.

לוח 5 – אומדן הכנסות והוצאות של משפחתון (בש"ח)

נתון	בש"ח
הכנסות משפחתון	7,022
הוצאות משפחתון	2,403
הכנסה ברוטו	4,620
ביטוח לאומי ³¹ (9.8%)	434
הכנסה נטו	4,186

כפי שעולה מהלוח לעיל, ההכנסה נטו של מטפלת מסתכמת כיום ב-4,186 ש"ח בחודש, לפני הפרשה לפנסיה. לטענת המטפלות סכום ההפרשה לפנסיה הוא לפחות 200 ש"ח לחודש (להערכתנו זהו סכום נמוך, אשר צפוי להניב גמלת פנסיה נמוכה בגיל הפרישה).

השוואה לשכר מינימום

שכרן של מנהלות משפחתון נמוך משכר המינימום שהיו מקבלות אילו עבדו כשכירות. המטפלות במשפחתונים עובדות בממוצע כ-210 שעות חודשיות פרונטליות, מול הילדים.³² שכר המינימום לשעה הוא 20.7 ש"ח, ולפיכך שכר המטפלות (כולל תשלום בגין שעות נוספות) אילו היו שכירות והשתכרו שכר מינימום היה 4,355 ש"ח לאחר הפרשה לביטוח לאומי. נוסף על כך, בהפרשה של מעסיק לעובד שכיר נכללות כמה תוספות סוציאליות (הבראה, ביגוד, הפרשה לפנסיה וכדומה) לפי חוקי העבודה ולפי הסכמים קיבוציים, ועל כן העלות לשעה גבוהה אף יותר. המטפלות הן עצמאיות ונדרשות לשלם בעצמן

³¹ חישוב ההפרשה לביטוח לאומי מבוסס על מכפלה של ההכנסה (של מטפלת עצמאית) המוכרת כשכר טרחה (63% מסך ההכנסה של המשפחתון) לפי הוראות מס הכנסה, בשיעור מופחת של 9.82%. נציין כי שיעור ההפרשה של שכיר לביטוח לאומי משכר מינימום עומד על 3.5%.

³² ניתן להעריך שנוסף על כך המטפלות מקדישות שעות נוספות לתחזוק העסק, לרבות רכישת ציוד, בישול וניקוי, הכנת תשלומים שוטפים למוסד לביטוח לאומי והכנת דוח שנתי למס הכנסה.

עבור תוספות סוציאליות אלו, אך אילו קיבלו שכר מינימום, עלות העסקתן הייתה גבוהה יותר ב-20% לפחות – כ-5,416 ש"ח לחודש – לעומת הכנסה ברוטו בסך של כ-4,620 ש"ח.

בנוגע לימי חופשה, נציין ששכר הלימוד למשפחתונים משולם בגין 12 חודשים, אף שבחודש אוגוסט יש חופשה מרוכזת של כשלושה שבועות, כך שלמעשה המטפלות מקבלות חופשה בתשלום וגם חוסכות את עלויות הפעלת המשפחתון בתקופה זו.

השוואה לשכר מטפלת במעון יום

לפי נתוני האגף, שכר מטפלת מוסמכת שיש לה 10 שנות ותק במעון יום הוא כ-5,690 ש"ח בחודש (שכר ברוטו ללא הוצאות סוציאליות).³³ לוח 6 להלן משווה בין הכנסה של מטפלת במשפחתון לשכר של מטפלת מוסמכת במעון יום (שכר נטו לאחר תשלום ביטוח לאומי ולפני הפרשה לפנסיה).

לוח 6 – השוואה בין הכנסה של מטפלת במשפחתון לשכר של מטפלת במעון יום³⁴

מטפלת	שכר נטו לפני הפרשה לפנסיה
מטפלת במשפחתון	4,185
מטפלת במעון יום	5,398
פער בש"ח	1,213
פער באחוזים	22%

כפי שעולה מהלוח לעיל, שכר מטפלת במעון יום גבוה ב-1,213 ש"ח, או ב-22%, מהכנסה של מטפלת במשפחתון. יש לציין שמנקודת ראות כלכלית מנהלת משפחתון, שהיא בעלת עסק עצמאי, חשופה לסיכון כלכלי גבוה יותר לעומת מטפלת שכירה, ושכרה אמור להביא לידי ביטוי את תוספת הסיכון.

5. סיכום

על-פי התחשיב שהוצג במסמך, עלויות ההפעלה החודשיות של משפחתון מסתכמות בכ-2,400 ש"ח. לנוכח סכום ההכנסות הנתון ואומדן ההוצאות, שכרה (נטו) של מנהלת משפחתון נמוך משכר המינימום (נטו) בהיקף משרה מקביל, ונמוך בכ-1,200 ש"ח לחודש משכרה של מטפלת מוסמכת במעון יום.

מהו שכר הלימוד הנדרש כדי להשוות את הכנסת מנהלת המשפחתון לשכר המינימום ולשכרה של מטפלת במעון יום?

הכנסות משכר לימוד בסך של כ-7,800 ש"ח בחודש יביאו, לאחר ניכוי ההוצאות, להכנסה הדומה לשכר מינימום.

הכנסות משכר לימוד בסך של כ-8,200 ש"ח בחודש יביאו, לאחר ניכוי ההוצאות, להכנסה הדומה לשכרה של מטפלת מוסמכת במעון יום.

המטפלות מבקשות בשלב ראשון להשוות את שכר הלימוד במשפחתון לשכר הלימוד במעון יום. כאמור, שכר הלימוד במעון יום בגין תינוקות גבוה בכ-300 ש"ח; בהנחה שבמשפחתון יש חמישה תינוקות, מדובר בתוספת של 1,550 ש"ח בחודש. ההיענות לדרישה תביא להשוואת הכנסתן של מנהלות

³³ נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, "מודל מעון", דוא"ל, 25 ביוני 2008. שכר זה כולל תשלום בגין נסיעות בסך 170 ש"ח (שמנהלות משפחתונים אינן זכאיות לו).

³⁴ הנחנו כי שכר מטפלת במעון יום הוא מתחת לסף המס בגין נקודות זיכוי.

משפחתונים – אילו היו במשפחתונים אלו תינוקות בלבד – לשכרן של מטפלות מוסמכות במעונות יום. בהנחה שמדובר בהרכב של שני תינוקות ושלושה ילדים, מדובר בתוספת הכנסה של 467 ש"ח בחודש.

לאחר הדיון שהתקיים בוועדת העבודה, הרווחה והבריאות של הכנסת ביום 7 בינואר 2008,³⁵ בדק משרד התמ"ת את הנתונים שמסרו לו מנהלות המשפחתונים על הוצאות המשפחתונים. לדעת משרד התמ"ת יש מקום לבנות מודל תמחור נפרד למשפחתונים ("מודל משפחתונים"), שישקף את ההוצאות ויאפשר עדכון שנתי מדויק יותר במידת הצורך.³⁶ בניית מודל זה מצריכה בדיקת שטח מקיפה של מרכיבי ההוצאות במשפחתונים ברחבי הארץ וכן התייחסות לשאלות העקרוניות שהוצגו במסמך (כמו אם יש מקום להביא בחשבון עלויות שימוש בדירה). לדברי משרד התמ"ת, בכוונת המשרד לערוך בדיקה מקיפה זו לפני שתתקבלנה החלטות על שינויים בשכר הלימוד, ולאחר מכן להגיש את הממצאים למשרד האוצר, לצורך קבלת החלטות.

לקביעת שכר לימוד המשקף את הוצאות הפעלת המשפחתונים חשיבות רבה להמשך הפעלתה של מסגרת זו. כאמור יש חשיבות רבה בפיתוח ענף כלכלי זה הן, כחלק מהמערך לשילוב אמהות בשוק העבודה, הן לשם הגדלת שיעורי הלמידה של ילדים בגילאים אלו, והן משום שהקמת משפחתונים נוספים משמעה יצירת מקומות עבודה למנהלות משפחתונים נוספות, שייתכן שאינן נמצאות כיום במעגל העבודה.

על-פי הממצאים שהוצגו במסמך זה, יש לדעתנו מקום לשקול את השוואת שכר הלימוד במשפחתונים לזה שבמעונות היום, במקביל לבניית "מודל משפחתונים", כדי להבטיח שמנהלות המשפחתונים יקבלו תמורה הולמת לעבודתן. נציין שהעלאת שכר הלימוד כרוכה בעלות תקציבית של כמה מיליוני ש"ח, בכפוף להשתתפות הממשלתית הקיימת (בשיעור של 54% משכר הלימוד במשפחתונים). כמובן, אם יוחלט על העלאת שכר הלימוד כאמור, הדבר יביא להגדלת תשלומי ההורים למשפחתונים. יש להביא בחשבון עובדה זו בעת קבלת ההחלטה, שכן העלייה בשכר הלימוד עשויה להשפיע על החלטות ההורים אם לצאת לעבודה וממילא על השגת יעדי הממשלה בדבר הגדלת שיעור ההשתתפות של נשים.

³⁵ פרוטוקול ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, "הצעה לסדר היום (דיון מהיר): פגיעה במשפחתונים", הצעת ח"כ שלי יחימוביץ, 7 בינואר 2008.

³⁶ תמר אלמוג, מנהלת אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 13 באוגוסט 2008.

מקורות

חקיקה

- חוק הפיקוח על מעונות, התשכ"ה-1965.
- חוק פעוטות בסיכון (הזכות למעון יום), התש"ס-2000.

מסמכים

- אסנת פיקטלברג-ברמץ, משרד התמ"ת, מינהל תכנון, מחקר וכלכלה, הסדרים לטיפול בילדים בגיל הרך, דצמבר 2004.
- אסנת פיקטלברג-ברמץ, משרד התמ"ת, מינהל תכנון, מחקר וכלכלה, סיוע ממשלתי למימון שירותי טיפול בילדים בגיל הרך – מה עושות מדינות אחרות?, יוני 2006.
- החלטת ועדת המחירים מיום 30 ביולי 2007.
- הרשות לעסקים קטנים ובינוניים בישראל, החינוך הפרטי לגיל הרך – הקמת משפחתונים ופעוטונים.
- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, ממצאים מסקר הוצאות משקי-בית 2007, 8 בספטמבר 2008.
- לאכול ולגדול, תדריך להזנת תינוקות פעוטות וילדים במסגרות חינוכיות מגיל 3 חודשים עד גיל 5 שנים, שירותי המזון והתזונה – שירותי בריאות הציבור, משרד הבריאות, ספטמבר 2006.
- מרכז המחקר והמידע של הכנסת, השינויים במערכת המשפחתונים של משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה והשלכותיהם על המשפחתונים בטייבה ובסחי'נין, כתבה אתי וייסבלאי, יולי 2007.
- מרכז המחקר והמידע של הכנסת, הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (תיקון מס' 156) (זיכוי ומענק בעד טיפול בילדים), התשס"ז-2007, ניתוח כלכלי, כתב אליעזר שוורץ, יוני 2007.
- משרד התמ"ת, אוגדן נהלים להפעלת משפחתונים, באתר האינטרנט של המשרד: www.moital.gov.il, תאריך כניסה: 28 ביוני 2007.
- פרוטוקול ועדת העבודה, הרווחה והבריאות בנושא "הצעה לסדר היום (דיון מהיר): פגיעה במשפחתונים", הצעת חה"כ שלי יחימוביץ, 7 בינואר 2008.

שיחות טלפון ודוא"ל

- יפית אלפנדרי, ראש תחום צריכה וכספים, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, שיחת טלפון, 3 בספטמבר 2008.
- נורית טננבוים, מרכזת ארצית תכנון תקצוב ופיתוח, אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, דוא"ל, 25 ביוני 2008; שיחת טלפון, 26 באוגוסט 2008; שיחת טלפון, 14 בספטמבר 2008.
- תמר אלמוג, מנהלת אגף מעונות יום ומשפחתונים במשרד התמ"ת, שיחת טלפון, 13 באוגוסט 2008.

אתרי אינטרנט

- הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, www.cbs.gov.il.
- משרד התמ"ת, www.moital.gov.il.
- משרד הבריאות, www.health.gov.il.
- משרד הבינוי והשיכון, www.moch.gov.il.

הכנסת

מרכז המחקר והמידע